

העקדה

1. בראשית רבה נו

וילכו שניהם יחדיו" (בר' כב, ו)
 זה לעקוד וזה לעקד זה לשחוט וזה לישחט
 "ויאמר יצחק אל אברהם אביו" וגו' (שם ז)
 בא לו סמאל אצל אברהם אבינו
 אמר לה מה סבא אובדת ליבך (סבא, זקן איבדת את לבך)
 בן שניתן לך למאה שנה את הולך לשוחטו
 אמר לו על מנת כן
 אמר לו ואם מנסה הוא אתך יותר מיכן יכול את לעמוד
 "הניסה דבר אליך תלאה" (איוב ד' ב)
 אמר ליה יתר מן כן
 אמר לו למחר אומר לו שופך דמים אתה חייב שפכתה דמו
 אמר לו על מנת כן
 וכיון שלוא הועיל ממנו כלום בא לו אצל יצחק
 אמר מה ברא דעלובתא הולך הוא לשוחטך (מה זה בן שרה העלובה
 הולך הוא אביך לשחטך)

אמר ליה על מנת כן
 אמר לו אם כן כל אותן הפורגזיות שעשת אמך (כל אותן בגדי
 החמודות, החרדות שעשתה אמך)
 לישמעאל שנאיה דבייתה ירותא (יהיו לישמעאל שונא הבית לירושה)
 כד לא תיעול מילא תיעול פלגה (אם לא יכנס בלב השומע לשון הרע
 כולו ייכנס חציו)
 הדא הוא דכתיב "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי"
 למה אביו אביו שני פעמים
 כדי שיתמלא עליו רחמים.
 "ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעולה"
 אמר ליה יצף לה הוא גער ביה (יצער לה הוא-לסמאל שיגער בו הקב"ה)
 מכל מקום "אלוקים יראה לו השה" (שם, ח) ואם לאו, שה "לעולה בני"
 שה לעולה בני
 "וילכו שניהם יחדיו"
 זה לעקוד וזה לעקד זה לשחוט וזה לישחט.

2. משנה תענית פרק ב', תיאור שש הברכות הנוספות בתפילת התענית:

על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' גואל ישראל **על השניה** הוא אומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות **על השלישית** הוא אומר מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תרועה **על הרביעית** הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע צעקה **על החמישית** הוא אומר מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תפלה **על הששית** הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת צרה **על השביעית** הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלם הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' המרחם על הארץ:

❖ מה המשותף לכל הברכות?

❖ האם ניתן ללמוד מכך על מצבו הנפשי של אברהם?

3. בראשית רבה נו:

”ויקרא מלאך ה' שנית ויאמר בי נשבעתי, מה צורך לשבועה זו א"ל השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה ולא את יצחק בני”

4. ישעיהו ליבוביץ', יהדות, עם יהודי ומדינת ישראל, עמ' 23

אנו מבחינים שני טיפוסים בדתיות: דת שביסודה ערכים ואמונות שמהם מתחייבים גם מעשים, ודת שביסודה מצוות ומעשים שעל קיומם מושתתים גם ערכים ותכנים תודעתיים. “דת של ערכים ואמונות” היא **דת מעניקה** - היא אמצעי-עזר לאדם לסיפוק צרכיו הרוחניים ולשיכוך לבטיו הנפשיים; תכליתה היא האדם, ואלהים מציע בה את שירותו לאדם; המקבל עליו דת זו הוא אדם נגאל. “דת של מצוות” היא **דת תובעת** - היא מטילה על האדם חובות ותפקידים ועושה אותו כלי-שרת להגשמת תכלית שאיננה מתגלמת באדם; הסיפוק שהיא נותנת אינו אלא הסיפוק שיש לאדם מעשיית חובתו; המקבל עליו דת זו הוא אדם העובד את אלהיו עבודה לשמה - משום שאותו ראוי לעבוד. מידות שונות של שני טיפוסים דתיות אלה מצויות, כנראה, בכל הדתות. אולם הדתות נבדלות זו מזו מבחינת עדיפות טיפוס אחד על משנהו.

דתיות מן הטיפוס הראשון מאפיינת את הנצרות - סמלה העליון הוא הצלב, הקרבן שאלהים מביא למען האדם. ואילו סמלה העליון של האמונה ביהדות הוא מעמד אברהם אבינו בהר-המוריה, כשכל ערכי האדם מבוטלים ונדמים מפני יראת ה' ואהבתו. הצלב הוא כולו ויתור לטבע האדם; העקידה - היא הנצחון המוחלט של האדם על טבעו. “ויחבוש את חמורו - כבש את החמריות שבו, והוא החמור שעתיד לרכוב עליו המלך המשיח” (אברבנאל).

בכלל “חמריות” זו ישנם גם כל הגורמים הרגשיים והמצפוניים שההומניזם האתאיסטי רואה אותם כ”טובים”. אף בברכות-השחר שלפני פרשת העקידה אמור: “וכוף את יצרנו להשתעבד לך” - בקשה שחלה על שני היצרים, שאילו ייחסנו אותה ליצר-הרע בלבד היתה בקשה באנאלית. אברהם אבינו הוא-הוא שפרץ את תחומי העבדות האנושית האוניברסלית, את שעבוד האדם לכוחות טבעו. לא כל אדם הוא אברהם אבינו, ולא כל אדם הועמד בנסיון העקידה, אבל מעין מעשה אברהם אבינו יש בקיום המצוות המעשיות יום-יום, בהכוונת כל פעולות האדם לא לפי תכונות גופו ונפשו, לא לפי יצריו, יש לפי משמעותן בשבילו, אלא בעשייתן משום עבודת השם; בזה יש אחד מששים לעקידה. מבחינה זו פסולה השאלה: מה הדת נותנת לי? - האדם הדתי אינו שואל אלא: מה אני מחוייב לתת לדת?

5. מה עבר לאברהם בראש?

